

**Så här kan du jobba som
hållbarhetsombud i
Helsingborgs stads skolor**

**Helsingborgs
stads skolor**

Vi arbetar för framtiden

I Helsingborg vill vi vara ledande på miljö- och hållbarhetsområdet. Det kräver att alla som arbetar i Helsingborgs stad hjälps åt. Inom skol- och fritidsförvaltningen jobbar vi med områden som exempelvis barn- och elevinflytande, en kemikaliesmart skola, värdegrundsarbete, barnrättsfrågor, minskat matsvinn, klimatsmart mat, att spara energi, resa miljösmart, köpa in miljövänliga produkter, skolgårdsutveckling eller samverkan mellan skola och samhälle. Målet för vårt hållbarhetsarbete är ett samhälle som håller även för våra barn och kommande generationer.

Det konkreta hållbarhetsarbetet handlar i hög grad om att motivera oss att ändra beteende. Här kommer tre inledande tips som du alltid kan ha med dig när du ska jobba med att motivera till beteendeförändring:

1. Sträva efter att skapa förtroende och tydliga mål.
2. Skapa tillhörighet och trygghet i gruppen – trygg vågar.
3. Förmedla framgång och status – Det ska löna sig att vara med!

Vad är hållbar utveckling?

Hållbar utveckling är ett begrepp som används för att peka ut en önskvärd samhällsutveckling. Den kanske vanligast definitionen av begreppet kommer ur Bruntlandkommissionens rapport "Vår gemensamma framtid" som publicerades i 1987:

"Hållbar utveckling är utveckling som tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov."

Ett sätt att göra begreppet mer konkret är att prata om olika dimensioner, ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet. Alla tre dimensionerna behövs för att skapa ett hållbart samhälle.

Venndiagrammet

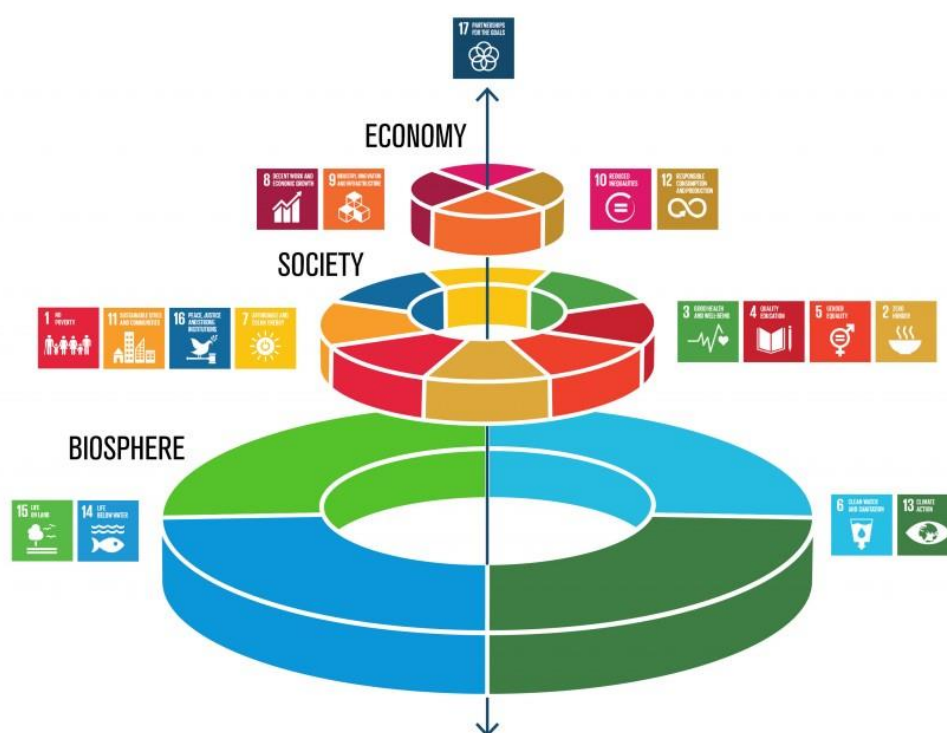
Ett vanligt sätt att beskriva hur dessa olika dimensionerna hänger ihop är genom ett Venndiagram där de tre dimensionerna överlappar varandra. Modell förmedlar en bild av hållbar utveckling där alla tre dimensioner ges lika tyngd och värde.

**Helsingborgs
stads skolor**

”Tårtan”

Ett annat sätt att beskriva hållbar utveckling är i form av en ”tårta” där ekologisk hållbarhet är det som allt vilar på. Planeten sätter ramarna, och de är inte förhandlingsbara. Har vi inte en planet att bo på så finns vi inte. Alltså är den ekologiska hållbarheten en förutsättning för såväl social som ekonomisk hållbarhet. De två översta dimensionerna har också ett beroendeförhållande, den sociala hållbarheten måste ligga till grund för att en ekonomisk hållbarhet ska vara möjlig.

Figur 1, illustration från Globala målen.se

Lärande för hållbar utveckling, LHU

Den svenska läroplanerna är tydliga med att skolan har en skyldighet att ge eleverna verktyg för att kunna förstå hur miljö, ekonomi, hälsa och rättvisa hänger ihop. Sverige har också anslutit sig till de Globala målen för hållbar utveckling därför måste hållbarhetsfrågorna få en central plats i den svenska skolan. Ett av skolans viktiga uppdrag är att få eleverna att förstå vad som menas med en social, ekonomisk och ekologisk hållbar utveckling. Skolan ska också ge eleverna redskap att själva kunna leva och arbeta på ett hållbart sätt.

Förskolan

Utdrag ur läroplanen för förskolan

”Förskolan vilar på demokratins grund och verksamheten ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar inom förskolan ska främja aktningen för varje människas egenvärde och respekten för vår gemensamma miljö.”

”Förskolan ska ge varje barn förutsättningar att utveckla förståelse för hur människors olika val i vardagen kan bidra till en hållbar utveckling.”

Grundskolan

Utdrag ur läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

”Undervisningen ska belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. Genom ett miljöperspektiv får eleverna möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor.”

Frivilliga skolformerna

Utdrag ur läroplanen för de frivilliga skolformerna

”Undervisningen bör belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling. Miljöperspektivet i undervisningen ska ge eleverna insikter så att de kan dels själva medverka till att hindra skadlig miljöpåverkan, dels skaffa sig ett personligt förhållningssätt till de övergripande och globala miljöfrågorna.”

Figur 2 Lärande för hållbar utveckling, illustration från Natursskyddsföreningen.se

De två uppdragen

För förskola och skola kan man dela upp hållbarhetsarbetet i två områden.

1. **Vardagsarbetet** – det vi behöver göra för att själva vara goda förebilder. Här handlar det om våra beteenden kring hur vi reser, att vi sorterar och minimerar vårt avfall, att vara energismarta, att använda så miljöbra kemikalier som möjligt, att handla ekologiskt, Fairtrade och så vidare. Det handlar också om att miljö ska bli en naturlig del i vardagsarbetet. Mycket av arbetet här handlar om att göra det lätt att göra rätt. Dessutom handlar det till stor del om att skapa attityder och en medvetenhet som gör att det blir självklart att välja miljö- och hälsosamma alternativ. Ta med eleverna/barnen i arbetet så lär ni er tillsammans.
2. **Verksamhetens grunduppdrag** – Vi formar skolan och vår undervisning så att barn och elever blir rustade för imorgon och kan bygga för i övermorgon. Här handlar arbetet om att vi implementerar våra ovanstående beteenden i de pedagogiska diskussionerna. Genom att ta ett helhetsgrepp i undervisningen kring frågor som rör hållbar utveckling hittar vi former för demokratiska arbetssätt, kritiska förhållningssätt, ämnesövergripande samarbeten, en mångfald av pedagogiska metoder och delaktighet och inflytande för eleverna. Vi planerar så att verksamheten ger såväl faktakunskaper som kunskap om hur man kan påverka i samhället och lust att faktiskt göra det. I det här arbetet ingår också att fundera över hur vi arbetar med hållbarhetsmål i verksamhetens systematiska kvalitetsarbete.

Din roll

Det är upp till varje förskola/skola att avgöra om man vill ha ett hållbarhetsombud. Din roll som hållbarhetsombud formar du tillsammans med din rektor. Vad kan då ingå i rollen som hållbarhetsombud? Exempelen nedan är just bara exempel.

Ta emot information och vara **kontaktperson** för andra aktörer som önskar samarbeta: Som hållbarhetsombud finns du med på förvaltningens lista över ombud och kan då bli kontaktad i olika sammanhang när det gäller stadens hållbarhetsarbete eller när externa aktörer vill samarbeta eller ha kontakt. Du får också nyhetsbrevet, Eko-nytt, varannan månad till din mejlbox.

Driva och utveckla: Sätt upp hållbarhetsmål (både för vardagsarbetet och verksamhetens huvuduppdrag) och ta fram aktiviteter tillsammans med dina arbetskamrater. Definiera hur, vad och till vem du ska rapportera och informera. Om behov finns, skapa en hållbarhetsgrupp och fördela arbetsuppgifterna.

Se till att ni **gör saker** som leder till en mer hållbar utveckling: Din uppgift kan vara att tillsammans med dina kollegor se till att din arbetsplats gör saker som leder till en mer hållbar utveckling. Prata med din förvaltnings miljösamordnare om något är oklart. Det finns ett antal

**Helsingborgs
stads skolor**

mätetal som staden tagit fram för miljöarbetet och det kan bli din uppgift att se till att ni följer dem. Mätetal finns kring till exempel ekologisk mat och matsvinn.

Inspirera och samverka: Hitta vägar att skapa delaktighet, inspirera och kommunicera med kollegor, rektorer, tjänstemän i staden och det omgivande samhället för att hitta vägar för samverkan.

Informera: Informera alla kollegor om de mål, riktlinjer och rutiner som finns kopplat till hållbarhetsarbetet och som berör verksamheten.

Ett tydligt uppdrag

Tänk på att tydliggöra era roller på er förskola/skola.

- Se till att få ett tydligt uppdrag från din rektor. Det är viktigt att tydliggöra vad du ska göra samt vilket mandat du har. Vilka förväntningar har chefen på dig och vad är målet med uppdraget? Diskutera med chefen hur ofta du kan få tid på interna möten.
- Se till att få med ditt arbete som hållbarhetsombud i medarbetarsamtalet. Få feedback på det du gör.
- Ta stöd av din miljösamordnare om du behöver det, eller av andra som finns i stadens organisation omkring hållbarhet.

Exempel och inspiration

Hur jobbar hållbarhetsombud ute i skola och förskola idag? Hur är de organiserade och vad gör de? Vad har varit framgångsrikt? Hur har de lyckats skapa normer och en kultur som främjar hållbarhetsarbetet? Här kommer några exempel:

Nanny Palmkvist område Väst -Skriv in i kalendariet

På Nanny palmkvist Väst träffas alla hållbarhetsombud från de fyra förskolorna i vårt område. Vi har haft 1-2 träffar per termin där även våra chefer har varit med. Dessa möten har planerats in i vårt kalendarie från börjar, så det har fungerat bra. Eftersom våra förskolor ligger nära varandra och vi har planeringsdagar och även andra pedagogiska möten och samtal tillsammans så har vi insyn i varandras verksamheter och samarbetet fungerar väldigt bra.

Wiveca Bertryd, hållbarhetsombud Svalans förskola

Slottsvångens förskolor -Strukturerat och återkommande miljöarbete

På Slottsvångens förskolor arbetar vi med Grön Flagg. Arbetet fortgår under hela året och vi arbetar tillsammans i alla Slottsvångens förskolor. Hållbarhetsombuden träffas en gång i månaden för att planera, följa upp och utvärderar våra mål och projekt. På våra arbetsplatsträffar delger vi och inspirerar övriga kollegor omkring mål och handlingsplan för vårt Grön Flagg arbete. Vi diskuterar och utbyter tankar och idéer som vi delar i en mapp på Drive.

Vi arbetar utifrån en årsklockan där våra återkommande aktiviteter finns inlagda så som till exempel våra politikerbesök av vår kontaktpolitiker. Då lyfter vi olika tankar och frågor om miljöarbetet i staden. Det kan även vara frågor som uppkommit från vårdnadshavare och barn som vi tar med oss till denna träff.

Vi hållbarhetsutvecklare planerar också för Må bra aktiviteter som det finns önskemål om. Det kan t ex vara aktiviteter som Springtime, konsertbesök, och stegräknartävlingar. Hållbarhetsutvecklare reviderar och ser också över rådande hygienrutiner. Hållbarhetsutvecklare går också på olika föreläsningar, miljöträffar och gör ibland studiebesök för att kunna utveckla undervisningen och vi håller oss också uppdaterade omkring stadens miljömål.

Louise Lindström och Gith Henryson, hållbarhetsombud Slottsvångens förskola

Västra Ramlösa skola – ”Det mesta kan kopplas till Hållbar utveckling”

Att vara Hållbarhetsombud, vad innebär det för mig på Västra Ramlösa skola? Jo, jag deltar i nätverk med träffar som Hållbarhetsombud och då är jag en representant för skolan.

Jag samlar också det material och undervisningsresurser som vi får tips om och som passar för vårt hållbarhetsarbetet på skolan, se t ex här:

https://docs.google.com/document/d/1vGBVwlkp1t0y26WR2Fo0yKK3itbT7oio_xYqSoRQFvk/edit?usp=sharing

Jag sammankallar även Hållbarhetsgruppens korta träffar, ca 3-4 ggr/ termin. Till slut upptäcker man att det mesta kan kopplas till Hållbar utveckling, även den egna utvecklingen. Om det därför

**Helsingborgs
stads skolor**

ska vara hållbart, så inser man att vi tillsammans, kan så mycket mer än var och en för sig. En kan inte göra jobbet. VI- gör det ihop! ”

Inger Fuchs, hållbarhetsombud på Västra Ramlösa skola

Ringtorpsskolan -Målinriktat arbete för alla

På Ringtorpsskolan finns en miljögrupp med representanter från nästan alla årskurser. Gruppen har ordnat studiedagar och deltagit på föräldraråds- och rektorsmöte. Under en gemensam studiedag kom vi fram till att vi skulle vilja omforma vår skolgård. Vi har tillsammans bland annat planerat, komposterat, diskuterat, täckodlat lök, grävt upp och omplanterat buskar, satt ut pallkragar, grävt upp asfalt, kaklat bord med återvunnet kakel, gjort asfalts- och betongmålningar, vattnat växter under sommartid, skapat klättergrepp, grävt löpstigar, fyllt på med täckbark, fyllt på jord i pallkragar, försått frön i klassrummet.

Vi har tagit, och försöker upprätthålla, kontakten med olika förvaltningar och organisationer i staden som kan hjälpa oss i arbetet. Vi har samarbetat med allt från Fredriksdals muséer och trädgårdar till Naturskyddsföreningen, diverse tidningar och tidskrifter och den lokala trädgårdsrundan.

Ett av skolans hållbarhetsombud har också ett försteläraryupdrag som innefattar att under två års tid hålla i personalfortbildning omkring hållbarhet. Under 20/21 avsattes en del av ytterligare ett försteläraryupdrag till att arbeta med hållbarhetsfrågor.

Vi minskade antalet prioriterade mål för skolan från tre till ett och vi valde läsåret 19/20 såväl som 20/21 målet hållbarhet.

David Granell, hållbarhetsombud på Ringtorpsskolan

Gantofta skola- hållbart SSA-arbete

På Gantofta skolan har vi valt att koppla samman skolans arbete med samverkan, skola och arbetsliv (SSA) med skolans miljö- och hållbarhetsarbete. Syftet är att i undervisningen skapa möjligheter till samverkan och hitta vägar för att möta verksamheter utanför skolan. Målet är att sätta undervisningen i ett större sammanhang för att höja undervisningskvaliteten samt att öka studiemotivationen och framtidsvisionen hos eleverna samtidigt som eleverna får möta olika yrkesgrupper. Under dessa möten uppmärksammas olika yrkesgruppers arbete för en hållbar framtid.

En gång per termin jobbar samtliga årskurser ämnesintegrerat med två eller flera globala mål under en vecka. Då får samtliga elever möta olika yrkesgrupper som på olika sätt jobbar med hållbarhet.

Exempel på aktiviteter som har genomförts

- Besök från Öresundskraft som berättade om deras verksamhet.
- Arbete med sådd och plantering och diskussion om vilka förutsättningar friska plantor behöver. Hur påverkar klimatet grödorna, t.ex långa perioder av torka, eller långa perioder av regn? Besök av en bonde.
- Besök från tjänstemän som varit med och tagit fram Helsingborgs Klimat- och energiplan.
- Klimat och energirådgivare som ger råd till privatpersoner och företag i Helsingborg kom på besök och berättade om Helsingborgs klimatavtal.
- Matsvinsvecka med besök från personalen i skolrestaurangen
- Samarbete med Unga forskare. Digitala besök från Load, KTH, IBM, Cisco, Combitech och Cuebid omkring Cyber security: Hur använder man sig av digitala verktyg på ett smart och säkert sätt? Vad ska man tänka på?

Vildana Basic, Hållbarhetsombud på Gantofta skola

**Helsingborgs
stads skolor**

Här kan du få stöd

Här hittar du några exempel på resurser som finns för dig i ditt uppdrag som hållbarhetsombud:

Hållbarhetsgruppen (om ni har en) – delegerar saker att göra till alla i gruppen. Du behöver inte göra allt själv, risken är då att du missar andras goda idéer och delaktigheten på arbetsplatsen.

Kollegorna – som stöd och för feedback och som idékläckare. Använd gärna interna möten för att fånga in arbetskamraternas idéer och synpunkter.

Ledningen – Ledningen tar beslut om åtgärder, budget för åtgärder med mera. Ledningen bör återkoppla och ska vid behov kunna förtydliga uppdraget tillsammans med dig. Ledningen har det yttersta ansvaret för hållbarhetsarbetet och bör vara tydliga i sin kommunikation till arbetsplatsen om varför hållbarhetsarbetet är viktigt, vilka mål som gäller och hur arbetet ska integreras i verksamheten.

Din förvaltnings miljösamordnare – ger stöd på arbetsplatsen, svarar på frågor och fungera som en diskussionspartner.

Barnrättsstrateger - I Helsingborgs stad finns ett tjugotal utbildade barnrättsstrateger som stödjer i arbetet med att implementera barnkonventionen.

Ekonytt – information om vad som händer när det gäller lärande för hållbar utveckling och miljöarbetet i staden. Kommer till din mejllåda om du anmäler dig som hållbarhetsombud

Miljöförvaltningen – Stadens centrala stödfunktion för miljöarbetet – samordnar det förvaltningsövergripande miljöarbetet (projekt och satsningar) och finns som stöd på arbetsplatsen.

Andra hållbarhetsombud– diskussioner, dela med er av goda exempel och bra arbetsmetoder

Engagemangsakuten –En kontaktlista som möjliggör möten som ger barn och unga chans att delta och engagera sig i Helsingborgs stads samhällsutveckling. Unga får möjlighet att träffa olika yrkeskategorier som ger dem en ökad insikt om staden och framtidens arbetsmarknad.

Habiteum - Helsingborgs verkstad för livskvalitet. Här kan ni få stöd för att komma vidare i hållbarhetsarbetet.

Miljöverkstaden - Helsingborgs satsning på att stödja skolornas miljöundervisning. Genom samarbete med lärare och skolans elever erbjuds klasser program inriktade mot olika årskurser och undervisning i naturskola

Länktips

Vår intranätsida om lärande för hållbar utveckling i Helsingborg:

<https://intranat.helsingborg.se/sff/larande/larande-for-hallbar-utveckling/>

Skolverkets utmärkelse Skola för hållbar utveckling:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/utmarkelsen-skola-for-hallbar-utveckling>

Grön Flagg är Håll Sverige Rents certifiering som hjälper skolor och förskolor att arbeta strukturerat med lärande för hållbar utveckling: <https://skola-kommun.hsr.se/gron-flagg>

Skolverkets moduler bygger på en kompetensutvecklingsmodell av kollegialt lärande där ni diskuterar undervisningssituationer och didaktiska frågor om hållbar utveckling:

- Hållbar utveckling gymnasiet: <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/01-hallbar-utveckling/Gymnasieskola/902-Hallbar-utveckling-GY>
- Hållbar utveckling högstadiet: <https://larportalen.skolverket.se/#/modul/01-hallbar-utveckling/Grundskola/901-Hallbar-utveckling>
- Hållbar utveckling grundskolan: Kommer snart!

Engagemangsakuten, stadens kontaktlista med tjänstemän som vill föra in Helsingborgs stad i elevernas klassrum. Kontaktlistan på den här sidan möjliggör möten som ger barn och unga chans att delta och engagera sig i Helsingborgs stads arbete: <https://intranat.helsingborg.se/organisation/barnets-rattigheter/engagemangsakuten/>

Den globala skolan (DGS) arrangerar fortbildning över hela landet inom lärande för hållbar utveckling: <https://www.utbyten.se/mojligheter/mojligheter-inom-forskola-och-skola/den-globala-skolan/>

Lärande för hållbar utveckling i styrdokumentet. Den globala skolan har sammanställt: https://www.utbyten.se/globalassets/2.-program/den-globala-skolan/dgs-LHU-i-styrdokumentet-2017_webb.pdf

Pedagogiskt material om lärande för hållbar utveckling från Naturskyddsföreningen: <https://www.naturskyddsforeningen.se/skola>

Pedagogiskt material om lärande för hållbar utveckling från WWF: <https://www.wwf.se/utbildning/>

Fryshusets hållbarhetssatsning för unga: <https://we-change.se/>

Här hittar du övningar för att arbeta med Globala målen och hållbar utveckling i skolan: <https://www.globalamalen.se/skola/skolmaterial/>

**Helsingborgs
stads skolor**

Länktips Helsingborgssidor

Det lokala initiativet Helsingborgarnas klimatavtal välkomnar givetvis också barnen:

<http://klimatavtalet.se/barn/>

I love Hbg, tillsammans gör vi Helsingborg till Sveriges renaste stad: <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/renhallning-och-snorojning/i-love-hbg/>.

- För förskolor: <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/renhallning-och-snorojning/i-love-hbg/animal-din-forskola-till-varstadningen/>
- Skolor: <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/renhallning-och-snorojning/i-love-hbg/animal-din-skola-till-varstadningen/>

Miljöverkstaden, Helsingborgs satsning på att stödja skolornas miljöundervisning:

<https://miljoverkstaden.helsingborg.se/>

Habiteum, Helsingborgs verkstad för livskvalitet: <https://habiteum.se/>

På Pedagog sajten finns bloggen Tankar om hållbar utveckling. Här hittar du exempel på arbete som gjorts i förskolor och skolor i Helsingborg: <https://pedagogsajten.familjenhelsingborg.se/kategori/blogg/tankar-om-hallbar-utveckling/>

Engagemangsakuten: <https://intranat.helsingborg.se/organisation/barnets-rattigheter/engagemangsakuten/>

Helsingborgs klimat- och energiplan: <https://helsingborg.se/bo-bygga-och-miljo/helsingborgs-arbete-med-miljo-och-hallbarhet/helsingborgs-klimat-och-energiplan/>

**Helsingborgs
stads skolor**